

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2010

EACNAMAÍOCHT BHAILE – EOLAÍOCH AGUS SÓISIALTA

ARDLEIBHÉAL

STAMPA AN IONAIÐ

DÉ CÉADAOIN, 9 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.30

280/320 MARC

Treoracha d'Iarrthóirí

- Roinn A** Tá **dhá cheist déag** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **deich** gceist ar bith a fhreagairt.
Tá **6** marc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh ar an scrúdpháipéar.
- Roinn B** Tá **cúig** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **Ceist 1** agus **dhá cheist** ar bith eile a fhreagairt.
Tá **80** marc ag gabháil le **Ceist 1**.
Tá **50** marc an ceann ag gabháil leis na **Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.
- Roinn C** Tá **trí** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **ceist amháin** ar ábhar rognach a fhreagairt, ar a n-áirítear **cuid (a)** den cheist sin mar aon le **cuid (b) nó cuid (c)**.
Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.
Tá **80** marc an ceann ag gabháil leis na hábhair rognacha **1** agus **3**.
Tá **40** marc ag gabháil le hábhar rognach **2**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Ní mór duit do scrúdpháipéar a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar ag deireadh an scrúdaithe.

Roinn A

Freagair **deich** gceist ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. Comhlánaigh é seo a leanas maidir le díleá próitéiní. (6)

Orgán/Faireog	Tál	Einsím	Foshraith	Táirge
Paincréas	Súlach Paincréasach			

2. Ainmnigh **trí** airí de chuid an tsiúcra agus luaigh úsáid **amháin** a bhaintear as gach ceann díobh sa chócaireacht. (6)

Airí	Úsáid sa chócaireacht
1.	
2.	
3.	

3. Luaigh **dhá** fheidhm atá ag fóláit (aigéad fólach) sa réim bia. (6)

(i) _____

(ii) _____

4. Liostaigh **trí** phríomhfheidhm a bhíonn ag fuinneamh sa chorp. (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

5. Luaigh an ról atá ag **gach ceann** díobh seo a leanas maidir le próiseáil cáise. (6)

(i) *baictéir aigéid lachtaigh* _____

(ii) *binid* _____

6. Ainmnigh **dhá** chineál taosráin. (6)

(i) _____ (ii) _____

Luaigh difríocht **amháin** idir na cineálacha taosráin atá ainmnithe agat.

7. Luaigh an fheidhm atá ag **dhá** cheann de na cuibhitheoirí fisiceacha atá ainmnithe thíos. (6)

Cineál	Feidhm
Taisleáin	
Polafosfáití	
Cobhsaitheoirí	

8. Tabhair breac-chuntas ar **thrí** bhuntáiste a bhaineann le córas HACCP a chur i bhfeidhm. (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

9. Luaigh an fheidhm atá ag **gach ceann** de na páirteanna seo a leanas de chuisneoir. (6)

Cuisneán _____

Comhdhlúthadán _____

10. Sainaithin **trí** airí feidhmiúcháin atá inmhianaithe i dteicstílí. (6)

(i) _____

(ii) _____

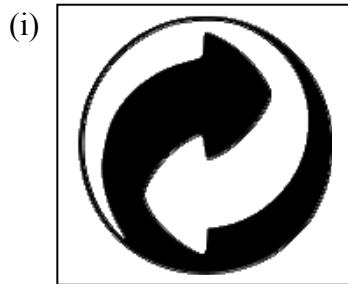
(iii) _____

11. Mínigh conas a chosnaíonn an tAcht um Chreidmheas do Thomhaltóirí (1995) daoine a fhaigheann iasachtaí. Tabhair dhá pointe. (6)

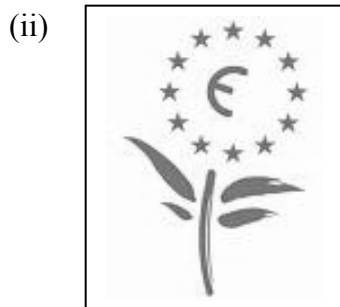
(i) _____

(ii) _____

12. Cén t-eolas a chuireann gach ceann de na siombailí seo a leanas in iúl don tomhaltóir? (6)

An phonc glas

Éicilipéad

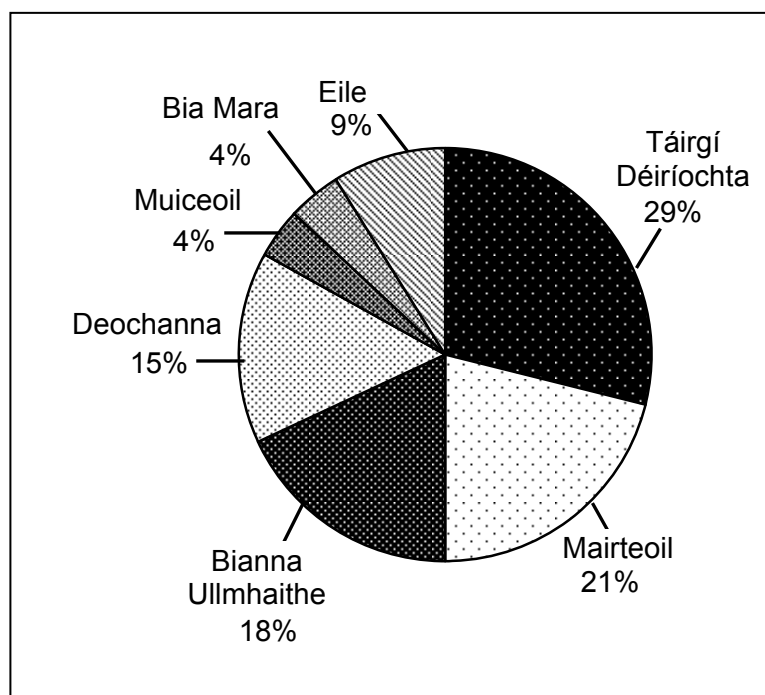
Roinn B

Freagair Ceist 1 agus dhá cheist ar bith eile as an roinn seo.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

1. Taispeántar thíos meastacháin ar dháileadh easpórtálacha agrairbhia agus dí na hÉireann in 2008, de réir earnála.

Miondealú ar easpórtálacha bia agus dí na hÉireann, 2008 (%)

Foinse: An Bord Bia

- (a) (i) Déan trácht, agus tabhair mionchuntas, ar dháileadh (%) easpórtálacha bia agus dí na hÉireann mar a thaispeántar thuas. Déan tagairt i do fhreagra do **cheithre** earnáil.
- (ii) Tabhair sonraí ar dheiseanna gairme atá ar fáil laistigh de cheann amháin de na hearnálacha atá ainmnithe agat. (24)
- (b) Is cuid thábhachtach í an fheoil d'iontógáil na micreachtóthaitheach mar an t-iarann. Tabhair cuntas ar an iarann agus bíodh tagairt agat dóibh seo:
- foinsí sa réim bia
 - feidhmeanna bitheolaíocha
 - an cion laethúil a mholtar do dhaoine fásta. (21)
- (c) Sainaithean agus mínigh **trí** thoise a théann i bhfeidhm ar ionsú iarainn sa chorp. (15)
- (d) Pléigh na tosca a d'fhéadfadh dul i bhfeidhm ar chinnteoireacht an tomhaltóra maidir le feoil agus táirgí feola a cheannach. (20)

2. 'Is beag duine a itheann an dá phíosca éisc a mholtar a ithe sa tseachtain. D'ainneoin roinnt den iascaireacht agus den iasc is fearr ar domhan a bheith inár dtimpeall is minic a bhíonn drogall orainn triail a bhaint as an mbia seo atá dochreidte sláintiúil.'

Preaseisiúint – Evening Herald

- (a) Déan an cion cothaitheach agus bia-eolaíoch a dhéanann iasc don réim bia a mheas. (20)
- (b) Mol modh tirim cócaireachta **amháin** agus modh maoth cócaireachta **amháin** atá oiriúnach d'iasc.
Maidir le gach modh a mholtar:
- luaigh an bunphrionsabal cócaireachta atá i gceist
 - déan trácht ar bhlástacht an éisc chócaráilte. (20)
- (c) Sainaithe agus pléigh **dhá** threocht chomhaimseartha i bpatrúin itheacháin in Éirinn. (10)

3. Is aidhm lárnach de chuid an tionscail bhia é bia a chaomhnú chun fad a chur lena sheilfré, agus a shábháilteacht agus a cháilíocht a chinntiú ag an am céanna.

- (a) Leag amach sonraí maidir leis an measúnú comparáideach atá déanta agat ar bhia is féidir a chaomhnú agus úsáid á baint agat as **dhá** mhodh dhifriúla caomhnaithe. Déan tagairt i do fhreagra dóibh seo:
- ainm an bhia
 - modhanna oiriúnacha caomhnaithe
 - bunphrionsabal gach modha caomhnaithe díobh
 - baol millte bia. (26)
- (b) Déan úsáid plaisteach mar ábhar pacáistithe a mheas agus aird agat orthu seo:
- cineálacha
 - oiriúnacht don aidhm
 - tionchar timpeallachta. (16)
- (c) Tabhair breac-chuntas ar an gcosaint a chuireann na Rialacháin Lipéadaithe (1982, 1991 agus 2002) ar fáil don tomhaltóir. (8)

4. Tá fiacha ollmhóra de €115,000 ar an ngnáth-theaghlach in Éirinn de réir an Phríomh-Oifig Staidrimh agus de réir mar a théann an cúlú eacnamaíochta i ngéire tá méadú ag teacht ar líon na ndaoine atá ag streachailt le hualach na bhfiach pearsanta.

(POS – Preaseisiúint, Aibreán '09)

- (a) Mol roinnt straitéisí ba cheart a chur i bhfeidhm nuair a bhíonn buiséid teaghlaigh á bpleanáil le bainistiú éifeachtach ar acmhainní airgeadais a chinntiú. (20)
- (b) Mínigh cén fáth a bhfuil sé tábhachtach **gach** ceann díobh seo a leanas a chur san áireamh agus scéim choigiltis á roghnú:
- sábháilteacht an choigiltis
 - an t-ús atá iníoctha
 - teacht ar chistí
 - an cháin atá iníoctha. (20)
- (c) Mínigh conas a chuidíonn MABS (an tSeirbhís Bhuiséadta agus Chomhairle Airgid) le teaghlaigh a bhfuil deacrachtaí airgeadais ag cur as dóibh. (10)

5. ‘Aithníonn an Stát go dtugann saol an teaghlaigh tacaíocht don tsochaí nach bhféadfadh an leas coiteann déanamh dá uireasa. Déanann an Stát iarracht tacú leis an gcúram a thugtar do dhaoine laistigh den teaghlach’.

An Chomhairle um Shláinte Ban

- (a) Déan cur síos ar **cheithre** príomhfheidhm de chuid an teaghlaigh sa tsochaí nua-aimseartha **agus** tabhair breac-chuntas ar conas a thacaíonn an Stát leis an teaghlach maidir leis na feidhmeanna sin. (24)
- (b) Pléigh na buntáistí a bhaineann le cumarsáid mhaith idir an leanbh agus an tuismitheoir. (12)
- (c) Abair cén fáth a bhfuil sé tábhachtach go ndéanfadh tuismitheoirí uacht agus tabhair breac-chuntas ar an ngnáthamh a bhíonn i gceist. (14)

Roinn C

Freagair ceist ar ábhar roghnach amháin as an roinn seo.
Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 1(a) agus 1(b) nó 1(c) a fhreagairt.

- 1.(a) Tá feasacht ar ghnéithe agus ar phrionsabail an dearaidh bunriachtanach nuair a bhíonn cumadóireacht rathúil amhaire á cruthú.
- (i) Mínigh trí phrionsabal de chuid an dearaidh agus tabhair sampla de chur i bhfeidhm gach ceann díobh i ndearadh intí. (18)
- (ii) Mínigh conas is féidir le **gach** ceann de na tosca atá liostaithe thíos agat tionchar a imirt ar an dearadh intí sa bhaile:
- tosca aeistéitiúla agus compoird
 - eirgeanamaíocht
 - méid agus cúinsí an teaghlaigh. (20)
- (iii) Mol cineál amháin fabraice atá oiriúnach le haghaidh bogfheistias tí. Luaigh cúiseanna le do rogha. (12)

agus

- 1.(b) (i) Déan cur síos ar na próisis a chuirtear i bhfeidhm in ionaid chóireála uisce lena chinntiú go bhfuil an soláthar uisce tí oiriúnach le húsáid ag daoine. (15)
- (ii) Maidir leis an gcóras stórála d'uisce fuar sa teach, mínigh an fheidhm atá ag **gach ceann** díobh seo a leanas:
- stopchoca
 - comhla liathróide / coca liathróide
 - píobán sceite. (15)

nó

- 1.(c) D'fhormhór na ndaoine óga, go mór mór daoine aonair, is beag an seans go mbeidh ar a gcumas teach a cheannach go luath ó tá leibhéal an ioncaim laghdaithe agus an dífhostaíocht ag dul i méid.
- (i) Pléigh leordhóthanacht an tsoláthair tithíochta in Éirinn an lae inniu. (18)
- (ii) Ainmnigh cineál amháin tithíochta sóisialta agus tabhair sonraí faoi. (12)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh (40 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 2(a) agus 2(b) nó 2(c) a fhreagairt.

2.(a) Féadfaidh an feisteas ceart a chaitear ar fhéile difríocht mhór a dhéanamh maidir leis an taitneamh a bhaineann tú as ócáid.

- (i) Tabhair cuntas ar na tosca a mbeadh tionchar acu ar do rogha éadaí agus tú ag freastal ar fhéile cheoil amuigh faoin spéir. (8)
- (ii) Sceitseáil **agus** déan cur síos ar fheisteas a bheadh oiriúnach lena chaitheamh ag a leithéid d'fhéile. (9)
- (iii) Maidir leis an bhfeisteas, tabhair sonraí fúthu seo:
 - cineál **amháin** fabraice a bheadh oiriúnach agus na cúiseanna leis an rogha
 - bailchríoch fheidhmiúil **amháin** a d'fhéadfaí a chur leis an bhfabraic. (8)

agus

2.(b) (i) Scríobh próifíl ar fhabraic chumaisc **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi. Déan tagairt dóibh seo:

- táirgeadh
- airíonna
- tástáil aitheantais
- úsáidí. (15)

nó

2.(c) (i) Pléigh conas a d'éirigh le tionscal éadaí na hÉireann aitheantas idirnáisiúnta a choinneáil. (9)

(ii) Ainmnigh agus tabhair sonraí maidir le deis ghairme **amháin** sa tionscal teicstíle. (6)

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 3(a) agus 3(b) nó 3(c) a fhreagairt.

- 3.(a) Tá deireadh tagtha le tréimhse fhada fáis i ngeilleagar na hÉireann. Cuirfidh sé le líon na dteaghlach atá i mbaol bochtaineachta.
- (i) Pléigh tionchar **gach ceann** díobh seo a leanas mar thoisce a chuireann leis an mbochtaineachta in Éirinn an lae inniu:
- an cúlú eacnamaíochta
 - polasaí sóisialta
 - timthriall na heaspa i dteaghlaigh agus i limistéir thíreolaíochta. (30)
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar iarrachtaí atá siúl ag an Stát chun an bhochtaineacht a dhíbirt. (10)
- (iii) Scríobh nóta faisnéise faoi eagraíocht dheonach náisiúnta **amháin** a bhíonn ag obair le daoine aonair/teaghlaigh atá ag fulaingt de dheasca na bochtaineachta. (10)

agus

- 3.(b) ‘Nuair a bhíonn timpeallacht dhinimiciúil oibre ag daoine spreagtar iad chun a dtuairimí a roinnt le chéile agus a bheith nuálaíoch.’ (*Irish Independent, Márta 2009*)
- (i) Déan measúnú ar an gcaoi a dtéann tosca intreacha **agus** tosca eistreacha i bhfeidhm ar dhearcadh daoine i leith na hoibre. (10)
- (ii) Sainaithin agus pléigh cuid de na hathruithe i bpatrúin oibre agus in infhaighteacht oibre in Éirinn sa lá atá inniu ann. (20)

nó

- 3.(c) ‘Tá mar aidhm ag an meánoideachas in Éirinn tógáil ar bhunchloch an bhunoideachais chun timpeallacht chuimsitheach d’ardchaighdeán foghlama a chur ar fáil chun go mbeadh ar chumas gach mac léinn saol iomlán a chaitheamh agus a n-acmhainn mar dhaoine aonair agus mar shaoránaigh a bhaint amach.’
(*www.educationireland.ie*)
- (i) Tabhair breac-chuntas ar chuspóir an oideachais mar ullmhúchán don obair. (10)
- (ii) Pléigh comhionannas deiseanna oideachais agus tagairt agat do **gach ceann** díobh seo a leanas:
- cothromas inscní
 - luathfhágálaithe scoile. (20)

Leathanach Bán